

ROSTLINY, LIDÉ

a TRVALE ÚDRŽITELNÝ ŽIVOT ČLOVĚKA NA ZEMI

LUBOMÍR NÁTR

NAKLADATELSTVÍ
UNIVERZITY KARLOVY

ROSTLINY, LIDÉ

a TRVALE UDRŽITELNÝ ŽIVOT ČLOVĚKA NA ZEMI

LUBOMÍR NÁTR

PRAHA
1998

Předmluva	5
1. Trvale udržitelný vývoj člověka na Zemi	7
1.1. O čem je tato publikace?	7
1.2. Proč?	8
1.3. Členění náplně a textu skript	10
<i>K zamyšlení:</i>	
<i>Zemědělská etika a problémy 21. století.</i>	10
2. Biologické základy produktivity rostlin	14
2.1. Kulturní rostliny jako základ produkce potravin	14
2.1.1. Využívání rostlin v průběhu vývoje lidstva	14
2.1.2. Charakteristika pěstování hlavních plodin	17
<i>K zamyšlení:</i>	
<i>Plodiny a člověk.</i>	25
2.2. Vybrané faktory ovlivňující růst a produktivitu plodin	25
2.2.1. Základ pěstování plodin - fotosyntéza	25
2.2.2. Sluneční záření jako zdroj energie	27
2.2.3. Úrodnost a struktura půdy	30
2.2.4. Závlahy, regulátory růstu a další faktory	36
2.2.5. Energetická bilance pěstování polních plodin	37
2.3. Potenciální produktivita plodin	46
2.4. Základy fotosyntetické produktivity	48
2.4.1. Fotosyntetická produktivita	48
2.4.2. Absorpce záření a jeho využití ve fotosyntéze porostu	52
2.4.3. Vliv faktorů na účinnost využití záření ve fotosyntéze	57
2.4.4. Distribuce, transport a hromadění asimilátů	61
2.4.5. Vliv počasí na růst rostlin a výnosy plodin	65
<i>K úvaze:</i>	
<i>Využívání primární produkce člověkem na příkladu Rakouska.</i>	68
2.5. Seznam literatury citované v kapitole 2.	70
3. Trvalá udržitelnost	72
3.1. Trvale udržitelný vývoj	72
3.2. Meze růstu	72
<i>K zamyšlení:</i>	
<i>Země na mísece vah</i>	73
3.3. Definice	74
4. Stav Země a přírody	78
<i>K úvaze:</i>	
<i>Planeta ještě žije</i>	80

4.1. Počet obyvatel	80
4.2. Zdroje a využívání energie	83
4.3. Ovlivnění atmosféry	84
4.4. Vodstva	90
4.5. Půda	91
<i>K zamyšlení:</i>	
<i>Plevele</i>	93
4.6. Globální cyklus dusíku	94
4.7. Povrch Země	100
4.8. Diverzita a vymírání druhů	101
4.9. Přivlastňování si primární produkce rostlin člověkem	107
<i>K zamyšlení:</i>	
<i>Závod s časem. Texty morální ekologie.</i>	108
5. Možná východiska	110
5.1. Intenzivní zemědělství	110
5.2. Zelená revoluce a její problémy	116
5.3. Zemědělství alternativní, ekologické, biologické, integrované a jiné	120
5.4. Cesty ke zvýšení výnosů plodin	121
5.5. Omezení odpadů	123
6. Formulace potřebných a přijatelných změn	125
<i>K zamyšlení:</i>	
<i>Trvalá udržitelnost trochu jinak.</i>	125
6.1. Postoje lidí	127
6.2. Nejistá budoucnost	128
7. Závěr	130
<i>K zamyšlení:</i>	
<i>Kompas ukazující k trvale udržitelnému vývoji</i>	130
8. Seznam literatury citované v kapitolách 1. a 3. až 7.	133

Trvale udržitelný...

vývoj, růst, způsob života, postup, životní styl, zemědělství či některá jiná podstatná jména je možno dodat za onen přívlástek v nadpise. Nejběžnější je snad spojení „trvale udržitelný rozvoj na Zemi“. Ale častá jsou i ostatní substantiva. Nepovažuji upřednostnění jednoho či jiného slovního spojení za podstatné. Domnívám se, že všechny aspekty trvalé udržitelnosti musí být respektovány a realizovány. Jako rostlinný fyziolog dávám přednost trvale udržitelnému zemědělství, pro něž moje vědní disciplína poskytuje nemálo teoretických podkladů. Kromě toho není sporu, že pro trvale udržitelný vývoj je trvale udržitelné zemědělství atribut zcela prvořadý. Ale snad není podstatné přemýšlet hned v úvodu o tom, co neudržitelného může být v trvale udržitelném životě na Zemi.

Byl bych rád, kdyby tento text připomněl čtenáři hodnotu, která spočívá v kráse různobarevně a mnohotvárně rozkvetlé louky, ale i v kráse, umocněné nenahraditelností, rostlinné monokultury s neméně nádherným vlněním osinatých klasů nebo šuměním nezměrně dokonalých jedinců kukuřice či cukrové řepy nebo .A v této dvojjediné kráse zkusme hledat to, co je podstatné pro život člověka na planetě Země.

Je mou příjemnou povinností poděkovat oběma recensentům, panu doc. RNDr. M. Branišovi, CSc., a panu doc. Ing. J. Krekulovi, DrSc., za čas a námahu, kterou věnovali posouzení mého rukopisu. Jejich připomínky a náměty přispěly ke zkvalitnění mnoha částí rukopisu a jsem jim za ně vděčný. Za technickou spolupráci děkuji paní J. Novotné.

Praha březen 1998.

Lubomír Nátr